

2000. február 3. - **Portugália búcsúja Makaótól** Amint az útlelvizsgálat után kiléptünk a makaói szárnyashajó-kikötő előterébe, leplezetlen tanácsstalanságunkat látva, taxisok és riksások raja rohant meg bennünket. Jó negyedóraig tartott, amíg - minimális portugál tudásunk és minimális angol nyelvismeretünk akadályain átvergődve - megértették, hogy mi bizony gyalog vágunk neki a városba vezető útnak. A térkép alapos tanulmányozása, a tűző Nap és a 90 százalékos páratartalommal kombinált 35 fokos hőség alapján arra az elhatározásra jutottunk, hogy mégis elfogadjuk a szeme sarkából elejétől fogva figyelő öreg riksás ajánlatát, potom 150 hongkongi dollárért. Az öreg szinte kortalanul, de valódi életkorát mindenképpen meghazudtoló fürgeséggel pattan a triciklire, és a gép lassan, de engedelmeskedik súlyának és erejének, elindulunk. A legalább negyven éves masina a maga korában a csúcstechnológiát képviselhette, váltóval szerelték, s ez valóban jó szolgálatot tesz. Emberünk vietnami papucsos lábán feszülnek az inak, szalmakalapja alatt rendesen verejtékeznek. A riksa tetejének árnyékában mi is izzadunk, a borraivaló nem lesz vitatható. Gurul a szék alattunk, és gyönyörködünk a tengerparti városban. Very nice! - mutat büszkén jobbra - a Makaóban dolgozó magyar táncosnők által jól ismert - Lisszabon Hotelre, majd a rózsaszínben pompázó kormányzói palotára. A baloldali látvány legalább olyan izgalmas, ahogy a hosszan kanyargó hidak futnak a távoli szigetek felé. Útba ejtjük a hadtörténelmi múzeumot, és a belvárosba kanyarodva a Szent Pál székesegyház maradványainál véget is ér a riksás idegenvezetés.

December 19-én, vasárnap délelőtt a Lisszabon Hotel előkertjéből mintegy harminc - a Falun Gong szektához tartozó, a visszatérés ellen tüntető - meditálót cipeltek el a rendőrök. Ez a buddhista meditációra és a kínai vallási hagyományokra építő, magát meditatív mozgalomként meghatározó - eretneknek nyilvánított - szekta azt állítja, hogy világszerte mintegy 100 millió híve - ha úgy tetszik, áldozata - van. A vallásos (keresztény) különleges közigazgatási területeken kisebbek az esélyei, de az ateista anyaországban sokan csatlakoznak hozzá. Éjfélkor Jorge Sampaio portugál és Csiang cö-min kínai elnök együtt - de nyilván más-más érzésekkel a szívükben - figyelték a portugál lobogó levonását, amit Vasco Rocha Vieira volt kormányzó tehetett el emlékébe. Helyébe az új zöld-fehér, tavorózsás címert hordozó zászló került.

Csu Zsung-csi miniszterelnök a Pekingben négyezer meghívottnak rendezett fogadáson megígérte, hogy minden segítséget megadnak az új makaói kormánynak, és kiemelte, hogy a hatalomváltás elősegíti majd a tajvani kérdés végső megoldását is. Makaó visszatérését az igazság és az emberi haladás dicsőségének, és újabb mérföldkőnek nevezte a Kína teljes újraegyesítéséhez vezető úton. Ez a politikai üzenet nyilván komoly fejtörést okoz majd Formosa szigetén.

A kormányfő hangsúlyozta, hogy Makaó jövőjéhez szorosan hozzátartozik az a híd- és ablakszerep, amit be fog tölteni Kína és a világ más részei közötti kapcsolat-építésben. Ugyanezt emelte ki Makaó új első számú vezetője, Edmund Ho Hau-wah elnök, a 44 éves bankár, akinek jó kapcsolatai vannak a szerencsejáték hatalmasaival is. A hétfő reggel megtartott sajtótájékoztatón - tekintettel a vasárnapi incidensre - részletesen foglalkozott a közbiztonsággal. Az elnök az egységes rendőrség megerősítésétől vár majd eredményeket a bűnözés visszaszorítása terén. Az anyaországból érkező rendőrségi szakértők számára nyilván

A peták marad (Demokrata)

Írta: Adminisztrátor

2010. április 13. kedd - Módosítás: 2010. október 01. péntek

rendetlenségnek hatnak a korábbi liberális hagyományok. A megfigyelők és a helyi lakosság szerint is ráfér az alvilágra egy kis rendcsinálás. Edmund Ho elismerte, hogy az ott maradó portugálok körében tapasztalható bizonyos aggodalom, de ezt igyekeznek megértéssel fogadni, és hangsúlyozta, hogy az ott élő macaense portugálokat mindig szívesen látják és makaóiaknak tekintik.

Az elnök bejelentette, hogy jövő májusban Portugáliába látogat.

A kétszáz újságíró kérdéseire angolul, kantoni és mandarin kínai nyelven adott válaszok után portugálul köszönte meg a figyelmet.

Makaó 1999. december 20-i visszatérése Kínához a XX. század történelmének egyik különleges epizódja. Az esemény nem hasonlítható sem a volt gyarmatoknak a második világháború utáni - különösen az 1960-as években - felgyorsult függetlenné válási folyamatához, sem a történelmi, évszázados bérleti és más szerződések lejáratának aktusához. A makaói szuverenitás-átadás története semmiben sem hasonlít a többi volt portugál gyarmat történetéhez. Ezek többsége ugyanis véres háborúk, nemzeti felszabadítási mozgalmak árán jutott el a függetlenséghez.

Bár Makaót földrajzilag csak 70 kilométer választja el Hongkongtól, és az "örökös" ez esetben is a kontinensnyi Kínai Népköztársaság, Hongkong 1997-ben történt visszatérésének jogi alapja - Makaótól eltérően - egy lejárt szerződés volt, melyet a britek - fair játékosok módjára - tiszteletben tartottak. (Nota bene: ugyanúgy, ahogy ők is megkövetelték az argentinoktól a fair play-t az emlékezetes Falkland-szigeteki konfliktusban.)

Makaó esete azért is különleges, mert a portugálok 1515-1517 körüli megjelenése óta - amikor a kínai partvidéken alapított enklávé bázisán sikeresen védelmezték az akkori világ egyik legfontosabb tengeri kereskedelmi útvonalát a (szintén kínai) kalóztól -, egy, a XX. század utolsó harmadáig pontosan nem definiált, furcsa politikai szimbiózis alakult ki Makaó, Portugália és Kína között.

A történetírók is többé-kevésbé autonóm és legitim státuszról tesznek említést, hiszen az évszázadok során komoly háborúra nem került sor a portugálok és a kínaiak között. Egyes írásos dokumentumok szerint a kínai császár a portugál hajósok és katonák érdemeinek honorálásaként elismerte a portugál jelenlétet a területen. Mind a dokumentumok vitatott eredetisége, mind az óvatos és ködös megfogalmazások miatt ez a kérdés nem eldöntött és a szakértők között továbbra is tudományos vita tárgya. Érdekes, hogy - Portugália semlegessége folytán - Makaót a második világháború alatti japán invázió is elkerülte, így sok kínai keresett menedéket az előzőlött Hongkongból is.

A kínaiak nem bolygatták a terület hová tartozását a Kínai Népköztársaság 1949. októberi megalakulása után sem, sőt az 1960-as évekbeli kulturális forradalom is - némi belső zavargástól eltekintve - megkímélte Makaót. További érdekesség, hogy Kína sohasem volt hajlandó elfogadni, hogy Makaó neve is szerepeljen azon az ENSZ-listán, amely a dekolonizálendő területek felsorolását tartalmazta. Igaz, sokáig nem is tett semmit, hogy a helyzet - a de facto portugál fennhatóság - megváltozzék.

Az igazi változásnak az 1974. áprilisi szegfűs forradalom nyitott utat, mely - ne feledjük - a portugál gyarmati korszak és egy 13 éve tartó, véres, gyarmati háború befejeztével is egybeesett. 1976-ban Makaó új alkotmányt kapott, ami rögzítette ugyan a területen a portugál

A peták marad (Demokrata)

Írta: Adminisztrátor

2010. április 13. kedd - Módosítás: 2010. október 01. péntek

fennhatóságot, de nem minősítette Portugália felségterületének. A portugál-kínai diplomáciai kapcsolatok 1979-ben történt felvétele idején - jóllehet ez nem szerepelt az akkori hivatalos közleményben - Portugália elismerte, hogy Makaó része a Kínai Népköztársaságnak, továbbá, hogy a felek által közösen alkalmasnak ítélt időpontban megkezdik a tárgyalásokat a terület visszaadásáról.

Ez a pillanat 1985-ben érkezett el. A kínai elnök akkori - egyébként a két ország történetében első - lisszaboni hivatalos látogatásán közös nyilatkozatot fogadtak el Makaó jövőjéről, rögzítve a legfontosabb alapelveket, valamint a tárgyalások szervezeti kereteit.

Miután mindkét fél ratifikálta a Nyilatkozatot, 1988-ban megkezdődött az ún. Portugál-Kínai Összekötő Csoport munkája, amely végül is 11 évi, váltakozó intenzitású tárgyalások után elvezetett 1999. december 20-ához, a szuverenitás átadásához.

Az események portugáliai hatásairól dr. Szabó Sándort, a Magyar Köztársaság lisszaboni nagykövetségének tanácsosát, a térség kiváló szakértőjét kérdeztük.

- Hol és mikor zajlottak le az előkészítő tárgyalások, szivárogtak-e ki információk ezekről? Szabtak-e, szabhattak-e politikai, jogi feltételeket a portugálok?

- Az előkészítő tárgyalások az említett Összekötő Csoport keretében zajlottak, amely évente háromszor, váltakozva Lisszabonban, Pekingben és Makaón ülésezett. A tárgyalások előrehaladtával egyre több információ került napvilágra - ne felejtjük, hogy itt már nem alapelvekről volt szó, azokat a Közös Nyilatkozat már korábban rögzítette /a terület különleges státusza, gazdasági-politikai berendezkedése, közigazgatási szervei, állampolgári jogok, nyelvhasználat stb./ - itt inkább a megvalósítás útjának olykor keserves, hosszadalmas kialakulása volt napirenden, ahol a felek nem mindig látták hasznosnak a folyamatban lévő tárgyalások részleteinek nyilvánosság elé tárását. Mindenesetre a legutóbbi szakaszban a portugál sajtó meglehetősen részletességgel ismertette az utolsó, még nyitott problémákat és a felek álláspontját. A nyomás fokozódott, az idő is sürgetővé vált, hiszen a Közös Nyilatkozatban az 1999. december 20-i dátum is szerepelt, mint a hatalomátadásra kitűzött nap.

A politikai, jogi feltételek megszabására a Közös Nyilatkozat tárgyalása idején nyílt módja a portugál félnek. A dokumentum ismeretében elmondható, hogy a portugálok kitarlásának - és persze a kínai diplomácia hagyományosan hosszú távú előrelátásának - köszönhetően igen sok, olyan progresszív elemet tartalmaz, amely nyilvánvalóan portugál követelésre került az okmányba.

Ilyen például a terület magas fokú autonómiája, a makaói polgárok nyugati színvonalú szabadságjogai, a sajtó-, egyesületi-, utazási szabadság, a magántulajdon, a vallás szabadsága stb. Kína vállalta, hogy a következő ötven évben nem alkalmazza Makaóban a szocialista rendszer politikai-gazdasági mechanizmusait - összhangban az "egy ország, két rendszer", Teng Hsziao Ping által meghirdetett jelszavával.

- Portugáliában az utca embere milyen jelentőséget tulajdonít ennek az eseménynek? Veszteséggént élik meg, vagy azt mondják, egy gonddal kevesebb?

- Talán a nosztalgia, a "fado"-érzés a leginkább jellemző.

Gondoljuk meg, hogy ez az ország - egy volt világbirodalom, amely sok nagy felfedezőt adott az emberiségnek /jövőre ünneplik Pedro Álvares Cabral hőstettét, Brazília felfedezésének 500.évfordulóját/ - az 1960-as években vérveszteség nélkül, de megaláztatva veszítette el indiai enklávéit /Goát, Diut, Damaot/, az 1970-es évek közepén mintegy 10 ezer katonája élete árán

A peták marad (Demokrata)

Írta: Adminisztrátor

2010. április 13. kedd - Módosítás: 2010. október 01. péntek

afrikai gyarmatait /Angolát, Mozambikot, Bissau-Guineát, a Zöldfoki-szigeteket és Principet/, valamint 1975-ben - a portugálok önkéntes távozása másnapján az Indonézia által lerohant - Kelet-Timort.

Most egy olyan helyzet "érett be", amikor elmondható, hogy Makaó átadása - történelmileg is - elkerülhetetlen, s Portugália mindent megtett azért, hogy a makaóiak nyugodtan, békében, az általuk megszokott - és toleranciával gyakorolt - emberi-jogi-, vallási- és szabadságnormák szerint folytassák életüket. Úgy tűnik, Portugália - bár nehéz szívvel -, de emelt fővel lép az új évezredbe utolsó tengerentúli területének elvesztése után. Személyes benyomásom, hogy számos portugál még ma is egy kicsit magáénak érzi e távoli országokat, ahol Camoes, a Luziádák nyelvét beszélik. Bizonyára így lesz ez Makaó esetében is.

- Mit kommunikál a hivatalos politika és mit tükröz a sajtó álláspontja? Megosztott-e a politika, illetve közvélemény e kérdésben?

- Lényeges ügyekben nincs eltérés a hivatalos politika és a sajtó álláspontja között. A folyamat, különösen az utolsó fázisában azt mutatja, hogy inkább erősödik a belpolitikai konszenzus a még nyitott kérdésekben / pl. a nyelvhasználat és a kínai fegyveres erők bevonulásának időpontja /.

- Gazdasági szempontból milyen szerepe volt a tartománynak Portugália életében?

Három adatot említenék először: Makaó 21 négyzetkilométer területű, közel 500 ezer lakosú. A XIX. századtól fokozatosan Hongkong árnyékába került, elveszítette korábbi dominanciáját a térség tranzitkereskedelmében. Ha hozzászámítjuk, hogy a portugál gazdaság -

Magyarországhoz igen hasonló méretű országról van szó - nem játszik számottevő szerepet a világgazdaságban, és Makaó sem vált a nemzetközi tőke kiemelt célpontjává, így érthető, hogy a mostani "válás" nem jelent súlyos megrázkódtatást a portugál gazdaság számára.

Makaó bevételeinek első számú forrása a szerencsejáték - Délkelet-Ázsiában e téren egyedülálló "hatalom" -, és ehhez kapcsolódva jelentős az idegenforgalomból eredő bevétel.

Nekünk, magyaroknak külön büszkeség, hogy Makaó egyik legfontosabb iparvállalata - az 50-es évek eleje óta Lisszabonban élő - honfitársunk, Villax Iván gyógyszeripari üzeme. (Ő egyébként Portugáliában is igen sikeres vállalkozó, termékeit számos országba, közöttük az USA-ba is exportálja.)

Portugália csupán az utóbbi 10-15 évben fordított komolyabb erőforrásokat Makaó fejlesztésére, azzal - az utóbbi időben már hivatalosan is deklarált - céllal, hogy a portugál vállalkozók számára előretolt hídfőállást létesítsen az ázsiai térségben. A globalizálódó világban nem kell különösebben ecsetelni, hogy bölcs döntés volt.

- Okoz-e valamilyen változást Portugália életében a visszatérés?

- Az előbbiekből látható, hogy számottevő közvetlen politikai, gazdasági változást nem. A törést vagy a sokkhatást éppen a már említett, több mint 10 éve tartó folyamattal lehetett kiküszöbölni.

- Várható-e kínaiak ki- illetve Portugáliába vándorlása ?

- Nincsenek ilyen várakozások Portugáliában, leszámítva a belügyi hatóságok azon aggodalmát, hogy a szerencsejáték köré szerveződött kínai bűnözők egy része - a várhatóan a megszokottnál keményebb rendőrségi fellépéstől tartva -, esetleg átszivárog Portugáliába.

Érdekessége az új makaói szabályoknak, hogy továbbra is szabad a ki-és beutazás (csak a letelepedést kötik feltételekhez), s a portugál útlevéllel már korábban rendelkező kínai állampolgárok továbbra is használhatják ezt az úti okmányt külföldi utazásaikhoz, azzal a megkötéssel, hogy Makaó vagy a Kínai Népköztársaság területén nem számolhatnak portugál konzuli védelemmel.

Ha már a szabadságnál tartunk, érdemes megemlíteni, hogy - bár a külügyekben a KNK

A peták marad (Demokrata)

Írta: Adminisztrátor

2010. április 13. kedd - Módosítás: 2010. október 01. péntek

kompetenciája érvényesül - Makaó, avagy új nevén "Makaó-Kína" - önállóan köthet nemzetközi gazdasági és kulturális egyezményeket, illetve vehet részt nemzetközi szervezetek, sokoldalú megállapodások munkájában (akár például a WTO-ban is!), s a makaói pénz, a peták /pataca/ konvertibilitásának további fennmaradásához sem fér kétség - tette hozzá végezetül dr.Szabó Sándor követségi tanácsos.

Zétényi Zoltán